

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 80 (82)

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2021

YEARBOOK

2021

ГОДИНА 12
БРОЈ 18

VOLUME XII
NO 18

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2021
YEARBOOK
2021

ГОДИНА 12
БР. 18

VOLUME XII
NO 18

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

ГОДИШЕН ЗБОРНИК ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

За издавачот:

проф. д-р Драгана Кузмановска

Издавачки совет

проф. д-р Благо Боев

проф. д-р Лилјана Колева-Гудева

проф. д-р Драгана Кузмановска

проф. д-р Луси Караниколова -Чочоровска

проф. д-р Светлана Јакимовска

проф. д-р Ева Горѓиевска

Редакциски одбор

- проф. д-р Ралф Хајмрат – Универзитет од Малта, Малта
проф. д-р Нецати Демир – Универзитет од Гази, Турција
проф. д-р Ридван Џанин – Универзитет од Едрене, Турција
проф. д-р Стана Смиљковиќ – Универзитет од Ниш, Србија
проф. д-р Тан Ван Тон Та – Универзитет Париз Ест, Франција
проф. д-р Карин Руке Бритен – Универзитет Париз 7 - Дени Дидро, Франција
проф. д-р Роналд Шејфер – Универзитет од Пенсилванија, САД
проф. д-р Кристина Кона – Хеленски Американски Универзитет, Грција
проф. д-р Златко Крамариќ – Универзитет Јосип Јурај Штросмаер, Хрватска
проф. д-р Борјана Просев-Оливер – Универзитет во Загреб, Хрватска
проф. д-р Татјана Гуришиќ-Беканович – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
проф. д-р Рајка Глушица – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
доц. д-р Марија Тодорова – Баптистички Универзитет од Хонг Конг, Кина
доц. д-р Зоран Поповски – Институт за образование на Хонг Конг, Кина
проф. д-р Елена Андонова – Универзитет „Неофит Рилски“, Бугарија
м-р Диана Мистреану – Универзитет од Луксембург, Луксембург
проф. д-р Зузана Буракова – Универзитет „Павол Јозев Сафарик“, Словачка
доц. д-р Наташа Поповиќ – Универзитет во Нови Сад, Србија

- проф. д-р Светлана Јакимовска, проф. д-р Луси Караниколова-Чочоровска,
проф. д-р Ева Горѓиевска, проф. д-р Махмут Челик,
проф. д-р Јованка Денкова, проф. д-р Даринка Маролова, доц. д-р Весна Коцева,
виш лектор м-р Снежана Кирова, доц. д-р Наталија Поп-Зариева,
доц. д-р Надица Негривска, виш лектор д-р Марија Крстева

Главен уредник

проф. д-р Светлана Јакимовска

Одговорен уредник

проф. д-р Ева Горѓиевска

Јазично уредување

Лилјана Јовановска

(македонски јазик)

виш лектор м-р Биљана Иванова, виш лектор м-р Крсте Илиев,

виш лектор м-р Драган Донеv

(англиски јазик)

Техничко уредување

Кире Зафиров

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“ -Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ 10-А п. факс 201, 2000 Штип

Република Северна Македонија

**YEARBOOK
FACULTY OF PHILOLOGY**

For the publisher:

Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Editorial board

Prof. Blazo Boev, PhD

Prof. Liljana Koleva-Gudeva, PhD

Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Editorial staff

Prof. Ralf Heimrath, PhD – University of Malta, Malta

Prof. Necati Demir, PhD – University of Gazi, Turkey

Prof. Rıdvan Canım, PhD – University of Edrene, Turkey

Prof. Stana Smiljkovic, PhD – University of Nis, Serbia

Prof. Thanh-Vân Ton-That, PhD – University Paris Est, France

Prof. Karine Rouquet-Brutin PhD – University Paris 7 – Denis Diderot, France

Prof. Ronald Shafer PhD – University of Pennsylvania, USA

Prof. Christina Kona, PhD – Hellenic American University, Greece

Prof. Zlatko Kramaric, PhD – University Josip Juraj Strossmaier, Croatia

Prof. Borjana Prosev – Oliver, PhD – University of Zagreb, Croatia

Prof. Tatjana Gurisik- Bekanovic, PhD – University of Montenegro, Montenegro

Prof. Rajka Glusica, PhD – University of Montenegro, Montenegro

Ass. Prof. Marija Todorova, PhD – Baptist University of Hong Kong, China

Ass. Prof. Zoran Popovski, PhD – Institute of education, Hong Kong, China

Prof. Elena Andonova, PhD – University Neofit Rilski, Bulgaria

Diana Mistreanu, MA – University of Luxemburg, Luxemburg

Prof. Zuzana Barakova, PhD – University Pavol Joseph Safarik, Slovakia

Ass. Prof. Natasa Popovik, PhD – University of Novi Sad, Serbia

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD, Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD,
Prof. Eva Gjorgjievska, PhD, Prof. Mahmut Celik, PhD, Prof. Jovanka Denkova, PhD,

Prof. Darinka Marolova, PhD, Ass. Prof. Vesna Koceva, PhD,

lecturer Snezana Kirova, MA, Ass. Prof. Natalija Pop-Zarieva, PhD,

Ass. Prof. Nadica Negrievska, PhD, lecturer Marija Krsteva, PhD

Editor in chief

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Managing editor

Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Language editor

Liljana Jovanovska

(Macedonian language)

lecturer Biljana Ivanova, MA, lecturer Krste Iliev, MA, lecturer Dragan Donev, MA

(English language)

Technical editor

Kire Zafirov

Address of editorial office

Goce Delchev University

Faculty of Philology

Krste Misirkov b.b., PO box 201

2000 Stip, Republic of North Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

Посвета

Професор д-р Снежана Веновска-Антеvsка (1959 – 2020) 9

Јазик

Лилјана Јовановска

ОБИДИТЕ ЗА КОДИФИКАЦИЈА НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК
ВО XIX ВЕК

Liljana Jovanovska

ATTEMPTS FOR CODIFICATION OF THE MACEDONIAN
LANGUAGE IN THE NINETEENTH CENTURY..... 15

Надица Негриевска, Весна Коцева

ПРЕДЛОШКИ КОНСТРУКЦИИ ЗА ОЗНАЧУВАЊЕ
СТАТИЧНА ПОЛОЖБА ВО ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК И
НИВНИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Nadica Negrievska, Vesna Kocева

PREPOSITIONAL CONSTRUCTIONS WITH
STATIC SPATIAL MEANING IN THE ITALIAN LANGUAGE
AND THEIR EQUIVALENTS IN MACEDONIAN LANGUAGE 29

Марија Соколова

РАЗЛИКУВАЊЕ НА ПАРОНИМСКИТЕ ПАРОВИ
СОСЕДСКИ | СОСЕДНИ И КОМУНИКАТИВНО | КОМУНИКАЦИСКО

Marija Sokolova

DIFFERENCE BETWEEN PARONIMIC COUPLES
NEIGHBORLY | NEIGHBORING AND
COMMUNICATIVE | COMMUNICATION(S) 41

Весна Коцева, Надица Негриевска

СЕМАНТИЧКИТЕ ИЗРАЗНИ СРЕДСТВА ВО
ЖАРГОНСКИОТ ИЗРАЗ НА МЛАДИТЕ ВО ИТАЛИЈА

Vesna Kocева, Nadica Negrievska

SEMANTIC EXPRESSIONS IN THE YOUTH SPEECH IN ITALY..... 51

Ивана Котева, Махмут Челик

ВЕШНИЦИ И СПИСАНИЈА НА ТУРСКИ ЈАЗИК ОД
МАКЕДОНСКОТО ПОДНЕБЈЕ

Ivana Koteva, Mahmut Chelik

NEWSPAPERS AND MAGAZINES IN TURKISH LANGUAGE
FROM THE MACEDONIAN REGION 65

Весна Коцева

КАРАКТЕРИСТИКИ И ФУНКЦИИ НА ГОВОРОТ НА
МЛАДИТЕ ВО ИТАЛИЈА

Vesna Kocева

CHARACTERISTICS AND FUNCTIONS OF
THE YOUTH SPEECH IN ITALY..... 75

- Марија Леонтиќ, Деспина Минова**
ГОВОРНИОТ ЧИН ОДБИВАЊЕ НА ПОКАНА КАЈ
СТУДЕНТИТЕ ОД ГРУПАТА ЗА ТУРСКИ ЈАЗИК И КНИЖЕВНОСТ
Marija Leontik, Despina Minova
THE SPEECH ACT REFUSING AN INVITATION OF STUDENTS AT
THE DEPARTMENT OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATUR..... 87

Јазикот во политиката

- Викторија Саздова, Билјана Ивановска**
ЗБОРОВНАТА ГРУПА ИМЕНКИ СО ЕМОЦИОНАЛЕН ПРИЗНАК
ВО ТЕКСТОВИ ОД ОБЛАСТА НА ПОЛИТИКАТА
Viktorija Sazdova, Biljana Ivanovska
WORD CLASS OF NOUNS WITH EMOTIONAL FEATURE
IN POLITICAL TEXTS 99

- Дејан Маролов, Страшко Стојановски**
ПРИДАВКАТА „МАКЕДОНСКИ“ ВО ДОГОВОРИТЕ СО
БУГАРИЈА (2017 ГОД.) И СО ГРЦИЈА (2018 ГОД.)
Dejan Marolov, Strashko Stojanovski
THE ADJECTIVE “MACEDONIAN” IN THE AGREEMENTS
WITH BULGARIA FROM (2017) AND GREECE (2018) 107

Терминологија и преведување

- Светлана Јакимовска**
ОСВРТ КОН МАКЕДОНСКАТА ТЕРМИНОЛОГИЈА
Svetlana Jakimovska
MACEDONIAN TERMINOLOGY REVIEW..... 117

- Луција Видеска**
ЗА ПРЕВОДОТ НА АНТРОПОНИМИТЕ, ТОПОНИМИТЕ И
ТИТУЛИТЕ ВО СЕРИЈАТА „ИГРА НА ТРОНОВИ“
Lucija Videska
TRANSLATION OF ANTHROPONYMS, TOPONYMS AND
TITLES IN THE TV SERIES “GAME OF THRONES” 129

Книжевност и фолклор

- Бојана Самарџиева, Ана Витанова-Рингачева**
ВЕРУВАЊАТА ВО БОЛЕСТИ И ОБРЕДНАТА ПРАКТИКА ЗА
НИВНО ЛЕКУВАЊЕ ВО ТИКВЕШКИОТ РЕГИОН
Bojana Samardzieva, Ana Vitanova-Ringacheva
BELIEFS IN DISEASES AND RITUAL PRACTICE FOR
THEIR TREATMENT IN THE TIKVESH REGION 143

Ева Ѓорѓиевска, Јована Караниќиќ-Јосимовска ДАНТЕ ВО КОНТЕКСТ НА СВЕТСКАТА КЛАСИЧНА ЛИТЕРАТУРА Eva Gjorgjievska, Jovana Karanikikj-Josimovska DANTE IN CONTEXT OF WORLD CLASSIC(AL) LITERATURE.....	155
Marija Krsteva, Dragan Donev, Natalija Pop Zarieva LITERATURE REVIEW ON LIFE-WRITING GENRE BLENDING	163
Natalija Pop Zarieva, Kristina Kostova, Marija Krsteva BLOOD AND SEXUALITY IN STOKER’S DRACULA.....	171
 <i>Методика на наставата по странски јазик</i>	
Natka Jankova Alagjovska, Saska Jovanovska INTERCULTURAL COMMUNICATION COGNITION OF ENGLISH LANGUAGE TEACHERS IN THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA AND BULGARIA.....	183
Vesna Prodanovska-Poposka LANGUAGE LEARNING STRATEGIES TO LEARNERS OF ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES IN HIGHER EDUCATION.....	195
Марија Тодорова, Весна Продановска-Попоска СТРАТЕГИИ ПРИ УСВОЈУВАЊЕ НА ШПАНСКИ ЈАЗИК (J3) КАЈ СТУДЕНТИ СО АНГЛИСКИ ЈАЗИК (J2) Marija Todorova, Vesna Prodanovska-Poposka LANGUAGE LEARNING STRATEGIES FOR ACQUISITION OF SPANISH AS L3 TO STUDENTS- LEARNERS OF ENGLISH AS L2.....	205

UDC 001.4(497.7)(091)
UDC 811.163.3'276.6:34
UDC 811.133.1'276.6:34

Прегледен труд
Review paper

ОСВРТ КОН МАКЕДОНСКАТА ТЕРМИНОЛОГИЈА

Светлана Јакимовска¹

¹Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
svetlana.jakimovska@ugd.edu.mk

Апстракт: Во овој труд ќе се осврнеме на развојот на термилошката дејност во Македонија, земајќи ги предвид делата што се однесуваат на терминологијата на македонски јазик, но на делата што ја опфаќаат македонската и француската правна терминологија.

На почеток, ќе ги споменеме најстарите дела со термилошка ориентација во Македонија, а потоа подетално ќе ја анализираме термилошката дејност во рамките на МАНУ, како и прирачниците кои опфаќаат одредени термилошки аспекти. Исто така, накратко, ќе ги презентираме магистерските тези и докторските дисертации од областа на македонската и француската терминологија. Во однос на терминографската активност, ќе се осврнеме на речничките и на енциклопедиските изданија. Конечно, ќе ја разгледаме и улогата на терминологијата во рамките на високото образование, преку издавањето на учебници за проучување на францускиот стручен јазик, но и преку востановување на терминологијата како посебен предмет на одредени факултети.

Клучни зборови: *терминологија, Македонија, право, македонски јазик, француски јазик*

MACEDONIAN TERMINOLOGY REVIEW

Svetlana Jakimovska¹

¹Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip, Macedonia
svetlana.jakimovska@ugd.edu.mk

Abstract: In this paper we will address the development of terminology in Macedonia. In fact, we will consider the works that refer to the terminology in Macedonian language, but also the works covering the Macedonian and French legal terminology. At the beginning, we will mention the oldest works with terminological orientation in Macedonia, and then we will analyze in more detail the terminological activity within the Macedonian Academy of Sciences and Arts, as well as the manuals that cover certain terminological aspects. We will also briefly present the master and doctoral dissertations in the field of Macedonian and

French terminology. In terms of terminographic activity, we will present the dictionary and encyclopedic editions. Finally, we will consider the role of terminology in higher education, through the publication of textbooks for the study of the French professional language, but also through the establishment of terminology as a separate subject in certain faculty programs.

Keywords: *terminology, Macedonia, law, Macedonian language, French language*

Вовед

Терминологијата спаѓа во редот на најмладите лингвистички гранки. Долго време терминот *терминологија* се користел за да се означи листа, група на зборови кои се однесуваат на одредена стручна област, Во таа смисла, со терминот *правна терминологија* се означувале термините од областа на правото. Сепак, општествените промени по Втората светска војна, а особено дотогаш невидениот развој на науката и техниката, наметнува потреба од востановување на терминологијата како наука. За татко на терминологијата се смета Австриецот Вистер кој меѓу првите ја увидел потребата од стандардизација на термините со цел непречено да се одвива меѓународната трговија. Со тоа стандардизацијата на термините се востановува како еден од основните аспекти на термилошката дејност чие значење се зголемува и со сè поголемиот број технички пронајдоци, кои се именуваат, а потоа називите се стандардизираат на меѓународен план¹.

Стандардизацијата на термините станува дел од јазичната политика на поголем број држави, односно влади. Нашата цел, во овој труд ќе биде да ги откриеме зачетоците на термилошката дејност во Македонија, да се осврнеме на работата на телата задолжени за термилошката дејност, но и накусо да ги претставиме термилошките и терминографските дела кои се однесуваат на правото. Притоа, ќе ги земеме предвид еднојазичните дела на македонски јазик и двојазичните дела кои ги опфаќаат македонскиот и францускиот јазик.

Термилошката дејност во Македонија

Термилошките проучувања и термилошката дејност во Македонија бележат значителен развој по Втората светска војна. Сепак, продлабочено истражување може да покаже дека дела со стручна терминологија од македонски автори се сретнуваат и во текот на XIX век. Имено, зачетоците на термилошката дејност можеме да ги побараме во делата посветени на народната медицина кои датираат од периодот на XIX век. Во таа смисла треба да се спомене 10-тата книга од *Сборникот за народна уметност и народна книжнина* каде Кузман Шапкарев (Шапкарев: 1982) од 324 до 344 страница пишува *По народната медицина и нејзината номенклатура во Македонија*, а се разбира и *Македонскиот лечебник од XIX век* (Стефанија: 1985). За историјата на медицината во Македонија, како и за историјата на македонската терминологија

¹ Повеќе за востановувањето на терминологијата како наука и за улогата на Вистер види во Јакимовска: 2014.

значајни се именувањата како и начинот на лекување на определени болести, а имињата на болестите во основа се еднакви како што се речиси денес.

Прв сериозен потфат за класификација на термилошки материјали е Билтенот на Одборот за наука и стручна терминологија во рамките на Македонската академија на науките и уметностите. Одборот преку повеќе термилошки комисиии собира материјали и ги објавува во форма на билтени.

Првиот број на Билтенот е објавен 1971 година и во неговиот вовед се истакнува потребата од востановување научна и стручна терминологија во различни области поради ефикасно комуницирање во научната работа, пренесување знаења во педагошкиот процес, како и поради значењето за националната култура на определена средина. Оваа потреба се наметнува и поради експанзијата на терминологијата, што често доведува до тоа термините кај нас да никнуваат неплански, кога ќе се јави потребата тој да се употреби, а притоа често се зема готовиот странски збор или се создава нов кој може да сугерира значење кое отстапува од она што тој го има или дури да се појават дублети. Задачата на МАНУ со овој потфат е да ги систематизира различните иницијативи кои и дотогаш постоеле и суцесивно да го објавува обработениот материјал од одредени области.

Во вкупно 113-те броја на Билтенот издадени во периодот меѓу 1971 и 2008 година, објавен е термилошки материјал од различни дисциплини или научни гранки. По 2008 година, Комисијата одлучува термилошкиот материјал да го објавува во форма на речници. Од 2008 година досега објавени се три стручни речници. Првиот речник е *Терминологија од областа на градежништвото* (Нешковски: 2016), а во 2018 година се објавени два стручни речника *Генетика* (Димовски: 2018) и *Социјална и превентивна медицина: јавно здравје* (Донев: 2018).

Првиот билтен посветен на терминологијата на правото и на политичките науки го опфаќа поддоменот на кривичното право. Негов составувач е Ѓорѓе Марјановиќ (Марјановиќ: 1989), а објавен е како број 64 во 1989 година. Во билтенот термините се подредени по азбучен ред, придружени со дефиниции, а и со еквиваленти на седум јазици: латински, српски, англиски, француски, германски, руски и словенечки јазик. Дел од латинските термини се преземени директно без никакво приспособување на пример: *алиби*, *амнестија* и сл. Сепак, најчесто при преземањето се врши и мало приспособување: *abolitio* – *аболицција*, *iurisdictio* – *јурисдикција*. Дел од термините се преземени од меѓународната терминологија како што се на пример *апелационен суд* или *геноцид*.

Најголем дел од термините со словенски корен всушност се од руско потекло: *дејствие*, *божји суд* и слично, а дел од нив во македонскиот навлегле со посредство на српскиот јазик. Помал број термини претставуваат калки на српски термини како, на пример, *велепредавство* – *велеиздаја*.

Постојат и такви термини чии називи кои не наликуваат на понудените еквиваленти и кои можат да се сметаат како богатство исклучиво на македонската правна терминологија, иако тие неретко фигурираат и во општиот јазик. Такви се термините *злостор*, *измама*, *закана*.

Вториот билтен од областа на правото е посветен на семејното и на наследното право, а изработен е од страна на Миле Хаџи-Василев (Хаџи-Василев:1998). Станува збор за двобројот 99 и 100 од 1998 година, кој опфаќа термини не само од судската практика, туку и оние што се однесуваат на односите меѓу субјектите во бракот и семејството, од раѓање, склучување брак, па сè до завршување на животот и пренесување на имотот, правата и обврските на наследниците. За македонските термини понудени се еквиваленти на латински, српски, руски, англиски, француски и германски јазик.

Најголем дел од термините во Билтенот се директно земени од латинскиот јазик. Таков е случајот, на пример, со терминот *агнат* кој е преземен од латинскиот јазик – *agnatus*. Некои посложени латински изрази се преведени и како такви преземени на македонски. Таков е изразот *matrimonium nullum absolutum* преведен како *апсолутна ништовност на бракот*.

Поради карактерот на правната гранка на која припаѓаат овие термини, тие се многу често дел и од општиот јазик и како такви навлегле уште одамна во јазикот, од рускиот со посредство на српскиот јазик или пак директно од српскиот јазик. Директно од српскиот јазик се преземени термини како *чедо*, *хранител*, *ититеник*, додека пак, од рускиот јазик се преземени термините *семејство*, *зет*, *потомок* итн.

Многу ретки се термините кои не се преземени од латинскиот, српскиот и рускиот јазик, туку поседуваат своја сопствена специфична форма. Таков е терминот *завареник*, *завареница* со значење на „затечен син/ќерка“ од претходниот брак.

Во овој број на Билтенот се споменати и неколку термини кои не се дел од стандардниот јазик, туку се сретнуваат во дијалектите како што се термините *армас*, *армасник*, *армасница* со значење *свршувачка*, *свршеник*, *свршеница*.

Понудените синонимни варијанти укажуваат дека образувањето нови зборови може да се должи на потребата термини позајмени од латинскиот јазик да се заменуваат со термини блиски на македонскиот зборовен систем или пак долгите називи кои содржат два или повеќе термини, да се заменат со еднозборовни термини. Така, на пример, за терминот со латинско потекло *бигамија* понудени се два синонима *двобрачност* и *двоженство*, терминот *адоптант* го има за синоним терминот *посвоител*. Терминот *посвоен син* може да се употребува напоредно со покусите синоними како *посиненик* или *посвоеник*.

На крај, може да се заклучи дека презентираниите термини се претставени систематски, со еквиваленти на шест странски јазици. Во случаите кога постојат,

се даваат и македонски синоними, па дури и одредени дијалектни варијанти. Термините се поблиску определени и преку дефиниции. Сепак, се чувствува потреба од поточно дефинирање на контекстот во кој се употребуваат одредени термини, а особено синонимиските варијанти. Исто така забележително е и отсуство на препораки во однос на тоа кои термини треба да се претпочитаат во употребата.

Од анализираниот корпус јасно се гледа дека празнините во правната терминологија се пополнуваат преку заемање и тоа од латинскиот јазик, од рускиот, од српскиот јазик или пак се преземаат меѓународни модели. Во таа смисла неолошкото создавање е многу ретко во овој научен домен.

Извесен придонес во развојот на македонската правна терминологија претставува и *Прирачникот за номотехнички правила* (Миладиновска, Пејчиновска, Ј. & Димоска, Е. и други: 2007). Во него авторите се осврнуваат на структурното уредување на прописите, но и на јазичните аспекти при составувањето на прописите, како што е употребата на соодветна терминологија, потоа користењето на кратенки, интерпункциски знаци и слично.

Посериозен терминолошки ресурс кој ги опфаќа и македонскиот и францускиот правен јазик е *Прирачникот за преведување на правните акти на Република Македонија*² кој е резултат на потребата да се преведе *acquis communautaire* на македонски јазик. За разлика од првото издание, објавено исто така во 2010 година, кои ги дава само англиските еквиваленти за македонските термини, второто издание, предмет на наш интерес, нуди преводни еквиваленти на француски, германски и македонски јазик за англиските термини. Потребата да се претстават термините, синтагмите и фразите на повеќе јазици произлегла од фактот што понекогаш, поради недоволната јасност на англискиот текст се јавува потреба да се консултираат текстови напишани на други јазици.

Значењето на овој терминолошки ресурс за преведувачот на правни текстови се огледа во неколку аспекти. Прво, тој става на располагање еквиваленти за термини кои неретко означуваат институција или официјален документ. Дел од презентираниите термини може да се сретнат во општиот правен јазик, па би му биле од полза на секој преведувач кој преведува правен текст. Во Правилникот се исто така поместени препораки не само на рамниште на терминологија, туку и на синтакса, морфологија и текст.

На терминолошко рамниште сретнуваме препораки за употреба на специфични термини како што се кратенки и акроними, од една страна, но и латински термини, од друга. Акронимите се детално распределени во неколку групи, во зависност од тоа дали се вкоренети во употребата во оригинална форма или се преведени, како и во зависност од тоа дали се преведени институциите на кои упатуваат. Кога станува, пак, збор за латинските термини постои препорака за замена на ваквите термини со соодветни македонски еквиваленти, освен кога

² Прирачникот е достапен на следниот линк: [Priracnik za preveduvanje na pravnite akti na RM final\(1\).pdf \(sep.gov.mk\)](#).

станува збор за термини чија употреба е широко распространета како што е, на пример, случај со терминот *ad hoc*. Освен на термилошко рамниште, во Правилникот се сретнуваме и со препораки за преведување на разни граматички структури, па дури и препораки за преведување на различни форми на текст. Со ваквата структура, Правилникот се издвојува како најсериозен ресурс за преведувачот на правни текстови, кој ги опфаќа и францускиот и македонскиот јазик. Всушност, ваквото претставување на термините ги отвора портите кон една посериозна стандардизација на термините во оваа област, а податоците кои не се стриктно од термилошка природа, можеме да ги сметаме како дополнителен бенефит за преведувачот на правни текстови.

Сепак, и овој ресурс има одредени ограничувања. Прво, тој се однесува на одреден, строго определен контекст – преведувањето на *acquis communautaire*, па термините се главно ограничени на контекстот на правото на Европската Унија. Потоа, одредени преводни решенија, функционираат и се карактеристични само за контекстите дадени во тој документ и не може да се обопштуваат. На пример, *meeting in the composition of the Heads of State or Government* е преведено како *состанок на ниво на шефови на држави или на влади*, а на француски јазик како *réuni au niveau des chefs d'Etat ou de gouvernement*. Француското преводно решение не може да се земе за општоважечко затоа што *réuni* не е еквивалент на македонскиот термин *состанок*. Исто така, овој ресурс не нуди дефиниции, објаснувања за значенските нијанси, па во таков случај преведувачот на правни текстови ќе биде приморан да посегне по еднојазичен термилошки ресурс³.

Магистерски тези и докторски дисертации посветени на македонската и на француската терминологија

Во Македонија, делата од областа на терминологијата кои ги опфаќаат францускиот и македонскиот јазик не се многу бројни. Едни од првите стручни трудови се од полето на медицината. Станува збор за магистерски труд *Зборообразувањето во областа на медицинската терминологија во францускиот и македонскиот јазик* и докторската дисертација *Именските термини – синтагми во француската и македонската медицинска терминологија* од Раде Јорданов.

Во неговата магистерска теза (Јорданов:1997) проблемот на зборообразувањето е опфатен од различни аспекти. Тезата е поделена на два дела, при што, во првиот дел авторот го разработува проблемот на деривацијата, а со проблемот на композицијата се зафаќа во вториот дел. Целта на ова дело е преку морфолошка анализа да ги разоткрие и разграничи семантичката и функционалната анализа на зборообразувачките елементи во двата јазика, притоа укажувајќи на појавата на нови зборообразувачки механизми кои не се создадени врз грчки или врз латински модели. На крајот на тезата, авторот заклучува дека иако станува збор за два јазика кои не се генеалошки

³ За подетална анализа на *Прирачникот* види Јакимовска: 2013, p.121.

сродни, извесни паралелизми меѓу нив постојат, особено во доменот на зборообразувачките механизми.

Во докторската дисертација (Јорданов: 2005), пак, Јорданов ги проучува термините – синтагми од повеќе аспекти, како што се двосмисленоста, синонимијата или, пак, проблемот на именувањето. Исто така тој се задржува и на прашањето на образувачките механизми со кои се генерираат овие термини, како и на класификацијата на медицинскиот термилошки корпус. Во неа тој укажува на изобилството термини со кои располага оваа терминологија, а чиј број секојдневно се зголемува со новите откритија. Од друга страна, овие термини и самите се често гломазни, нетранспарентни и двосмислени, со што уште повеќе се чувствува потребата од стандардизација која би ја олеснила националната и меѓународна соработка.

Трудови од областа на правната терминологија кои ги опфаќаат францускиот и македонскиот јазик се магистерскиот труд *Односите меѓу називот и поимот во терминологијата (врз примери од правни термини на француски и на македонски јазик)* (Јакимовска: 2007) и докторската дисертација *Односите меѓу терминологијата и преведувањето (врз примери од правни текстови на француски и на македонски јазик)* (Јакимовска: 2010).

Речниците и енциклопедиите како терминографски ресурси

Во последните три децении стануваат сè побројни и изданијата на француско-македонски речници, од различни стручни домени. Во нив спаѓаат македонско-францускиот и француско-македонскиот *Мал речник на називи на растенијата* на авторката Анита Кузмановска (Кузмановска: 2019). Од доменот на природните науки е и *Nomina anatomica латинско-македонско-францускиот анатомски речник* од авторките Аница Карговска-Клисаровска и Слободанка Колемишевска (Клисаровска & Колемишевска: 2000). Придонес кон македонската терминографија е и *Француско-македонскиот деловен речник: право, економија, осигурување, царина, шпедиција* на Милена Главинчева (Главинчева: 2006). *Француско-македонскиот речник* од Атанасов, Попоски и Димовска-Калајлиевска (Атанасов & Попоски & Димовска-Калајлиевска: 1992) претставува речник во кој главно е опфатена општата лексика од францускиот современ јазик, но, сепак, во него се презентирани и термини кои припаѓаат на разни научни дисциплини и уметности.

Се разбира дека е за поздравување појавата на двојазични речници на француски и македонски кои засегнуваат определени стручни домени. Сепак, треба да се нагласи дека голем број науки, а особено општествените не биле досега опфатени со дела од овој тип, а се разбира дека и кај досегашните изданија постои можност за зголемување на зборовниот фонд.

Во нашата земја на располагање на интернет-корисниците постојат два поголеми онлајн речници кои се однесуваат на општиот јазик: речникот на *идивиди* и тој на *off.net*.

Страницата *идивиди*⁴ нуди можност за консултирање на општ француско-македонски и македонско-француски речник. Станува збор за база која не е плод на сериозна термилошка работа, туку, која нуди прво заглавен термин, а потоа терминот е пронајден во одреден контекст, за кој е понуден севкупен еквивалентен контекст. Оттука произлегува и ползата која од овој речник би ја имал преведувачот на правни текстови, затоа што одредени термини се претставени како синтагми или во поширок контекст, што овозможува и правилен избор на соодветен преводен еквивалент. Така, на пример, за зборот *предлог*, дадени се неколку правни контексти: *предлог на закон што е на разгледување во Собранието*, *предлогот беше усвоен*, *предлог според кој Собранието ја става под прашање одговорноста на Владата* итн. Сепак, станува збор за ресурс кој не дава никакви граматички одредници, не дава ниту дефиниции, па во таа смисла не ги ни разграничува значенските нијанси. На пример, за терминот *вонредна состојба* понудени се два еквивалента: *état de siège* и *état d'urgence* без да се назначат разликите меѓу еквивалентите. Базата исто така ги нуди само основните правни термини, па недостасуваат термини од типот на *казниво дело*, *деловна способност*, *недоверба на влада* (терминот треба да се бара кај контекстите на терминот *предлог*, но не постои упатна белешка).

На страницата на *off.net*⁵ исто така може да се консултира двојазичен француско-македонски и македонско-француски речник. Станува збор за ресурс кој е уште пооскуден од претходниот и во кој, во француската база, недостасуваат термини од типот на *magistrat*, *avocat*, односно недостасуваат основни правни термини. Единствена негова предност е што дадените термини неретко се дадени во рамки на контексти или синтагми, но недостасуваат граматички одредници, дефиниции и појаснувања, а понекогаш дури и понудените контексти не соодветствуваат на јазичната реалност. На пример, во македонско-францускиот речник понуден е изразот *адвокат на она што тешко се брани* кој не е својствен за македонскиот јазик. Ваквото решение веројатно било наметнато поради фактот што во базата веќе постоела француската синтагма *l'avocat du diable*.

Од 2021 година, достапен е во дигитална форма Толковниот речник на македонскиот јазик⁶. Станува збор за обемен еднојазичен речник кој го обработува општиот лексички фонд на македонскиот јазик. Сепак, во него може да се сретнат одредени поопшти правни термини, како што е терминот *право*. Овој термин е дефиниран како: *Систем од правила и норми што ги регулираат односите меѓу луѓето и односите кон општеството, востановени од страна на владејачката класа или државата*. Сретнуваме и термини како *касаџија*, *пресуда*, *конвенција*, *замодавец* и слично.

⁴ Речникот може да се консултира на [IDIVIDI](#).

⁵ Речникот може да се консултира на [Off.net.mk](#) речник.

⁶ Речникот може да се консултира на [Официјален дигитален толковен речник | Македонски.гов.мк \(makedonski.gov.mk\)](#).

Еднојазичен речник е и Дигиталниот речник на македонскиот јазик⁷, кој исто така се однесува на општиот јазик, а кој во одреден дел ги презема дефинициите на *Толковниот речник*, како што е тоа случај со терминот *право*, на пример.

Македонската терминологија денес се збогатува и преку издавањето и преведувањето енциклопедии. Меѓу енциклопедиските изданија наменети за возрастната популација можеме да ги споменеме *Македонската енциклопедија*⁸ (Ристовски: 2009), *МИ-АН енциклопедија, општа и македонска* (Павловски: 2006) или од стручните *Блеквелова енциклопедија на политичката мисла* од 2002 година. Бројни се и енциклопедиите наменети за помладата популација во издание на издавачките куќи *Тонер*⁹ и *Просветно дело*¹⁰. Меѓу пообемните изданија се вбројува *Енциклопедија за млади* од Бекер и Мајер, на пример.

Терминологијата и образовната дејност

Еден од најзначајните аспекти во развојот на терминолошката дејност е образовниот, односно проучувањето на јазикот на структурата. Проучувањето на францускиот јазик во функција на структурата и учебничарската дејност во негови рамки е поинтензивна во 70-тите и 80-тите години на минатиот век, кога францускиот јазик ужива извесен престиж во однос на другите странски јазици. Неговото изучување на различни факултети ја наметнува потребата од дидактички материјали со кои би се реализирала наставата. Затоа во овој период бележиме изданија на повеќе скрипти и учебници. Таа ситуација драстично се менува во почетокот на 90-тите кога англискиот јазик се стекнува со доминантен статус, не само во нашата земја туку и во светот, како јазик на меѓународната комуникација. Сепак, обидите за реактуализација на францускиот јазик кај нас не престануваат, а сведоштво за тоа се и поновите изданија на учебници кои засегнуваат извесни стручни области.

Меѓу постарите изданија се вбројуваат *Француски јазик за студентите од електротехничките факултети* на Снежана Станинска-Поповска (Станинска-Поповска: 1978), потоа скриптата *Француски јазик* на авторката Зора Јосифовска издадена за потребите на Факултетот за безбедност (Јосифовска: 1989), како и *Француски јазик за економисти* од Љубиша Монеv (Монев: 1984), кој доживува повеќе изданија, неопходни да се проследат новите збиднувања на општествено-економски план. Во 1996-та година е објавен ракописот *Француски јазик за медицинари и фармацевти* (Колемишевска: 1996) кој е уште еден придонес кон развојот на македонската терминологија.

Кога станува збор, пак, за преводите на учебници, забележително е дека оваа активност е најинтензивна на полето на денес мошне актуелните науки,

⁷ Речникот може да се консултира на [a - абонент | Дигитален речник на македонскиот јазик \(drmj.eu\)](#).

⁸ Енциклопедијата е достапна во ПДФ формат на [Encyclopaedia Macedonica, 2009 \(kroraina.com\)](#).

⁹ Изданијата може да се разгледаат на [Тонер.mk, Енциклопедии](#). Дел од нив претставуваат преводи на изданија на реномираната француска издавачка куќа *Larousse*.

¹⁰ Изданијата може да се разгледаат на [Prosvetno Delo](#).

како што се правото и економијата, наменети за употреба на македонските факултети. Притоа често се преведуваат токму делата на автори од француското говорно подрачје. Од областа на правото, меѓу постарите преводи може да се споменат преводите на *Европско право* од Жан Клод Готрон (Готрон: 2006), *Меѓународно јавно право* од Давид Рузие (Рузие: 2006), *Меѓународни институции и институции на заедницата* од Натали де Грув-Валдерон и Саид Хамдуни (Де Грув-Валдерон & Хамдуни: 2010), *Управно право 1* од авторите Мишел и Оливие Русе (Русе: 2006), додека од областа на европското право и економијата преведено е делото *Европската Унија во 21 век, институции и економија* (Дуруссе: 2004). Со проектот на Владата за преведување на учебници кои се користат на најпрестижните светски универзитети, преведени се 163 учебници од областа на правото, политичките науки, дипломатијата и локалната самоуправа, најчесто од француски или од германски автори¹¹.

Терминологијата како предмет се проучува и на поголемите македонски универзитети. Во таа смисла на Катедрата за преведување и толкување при Универзитетот „Свети Кирил и Методиј“ постојат и одделни предмети посветени на терминологијата од одредени домени како што се на пример, економијата, медицината, правото... На Универзитетот „Гоце Делчев“ од Штип, терминологијата претставува изборен предмет на сите странски јазични групи, за оние студенти кои ја одбрале преведувачката насока.

Заклучок

Терминологијата е млада лингвистичка гранка, која сè уште не го достигнала својот полн развој ниту на светската научна сцена, па во таа смисла и македонската терминологија се наоѓа во зачеток. Сепак, треба да се нагласи дека постои извесна традиција во однос на класификацијата на термини од одредени области која потекнува уште од XIX век, а свеста за потребата од систематска обработка на термините постоела и во 70-тите години, кога МАНУ започнува со издавање на терминолошкиот Билтен. Освен научните трудови кои теориски ја обработуваат терминологијата, денес, кај нас, сè побројни се и делата од терминографијата, пред сè речниците посветени на разни стручни области.

Користена литература:

1. (1971 – 2008) *Билтен на Одборот за македонска научна и стручна терминологија*. Скопје: МАНУ, бр. 1–113.
2. (2002) *Блеквелова енциклопедија на политичката мисла*. Скопје: Ми-Ан.
3. Атанасов, П. & Попоски, А. & Димовска-Калајлиевска, Љ. (1992) *Француско-македонски речник*. Скопје: Македонска книга, Просветно дело.

¹¹ Листата на сите преведени книги од овој проект може да се најде на следниот линк: [lista_na_knigi.pdf.pdf \(mon.gov.mk\)](http://lista_na_knigi.pdf.pdf(mon.gov.mk)).

4. Бекер, Ж. & Мајер, В. (2005) *Енциклопедија за млади*. Скопје: Просветно дело.
5. Главинчева, М. (2006) *Француско-македонски деловен речник: право, економија, осигурување, царина, шпедиција*. Охрид: Универзитет „Свети Климент Охридски“.
6. Готрон, Ж–К. (1996) *Европско право*. Скопје: Конгресен центар ДОО.
7. Де Грув-Валдерон, Н. & Хамдуни, С. (2010) *Меѓународни институции и институции на заедницата*. Скопје: Конгресен центар ДОО.
8. Димовски, А. (2018) *Генетика*. Скопје: МАНУ.
9. Донеv, Д. (2018) *Социјална и превентивна медицина: јавно здравје*. Скопје: МАНУ.
10. Дурусe, М. (2004) *Европската Унија во 21 век, институции и економија*. Скопје: Logos-A.
11. Јакимовска, С. (2007) *Односите меѓуназивот и поимот во терминологијата (врз примери од правни текстови на француски и на македонски јазик)*, Скопје. (Необјавен магистерски труд: Фонд на Филолошки факултет)
12. Јакимовска, С. (2010) *Односите меѓу терминологијата и преведувањето (врз примери од правни текстови на француски и на македонски јазик)*, Скопје. (Необјавена докторска дисертација: Фонд на Филолошки факултет).
13. Јакимовска, С. (2013) *Електронски термилошки ресурси за преведување правни текстови од француски на македонски јазик и обратно*. Електронските ресурси и филолошките студии. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.
14. Јакимовска, С. (2014) *Терминологијата како наука и термилошката работа*. Годишен зборник на Филолошки факултет, Штип: УГД.
15. Марјановиќ, Ѓ. (1989) „Право и политички науки, Кривично право“, во Билтен на Одборот за македонска научна и стручна терминологија, Скопје: МАНУ.
16. Марјановиќ, Ѓ. (1998) „Право и политички науки, Семејно право“, во Билтен на Одборот за македонска научна и стручна терминологија, Скопје: МАНУ.
17. Јорданов, Р. (1997) *Зборообразувањето во областа на медицинската терминологија во францускиот и македонскиот јазик*, Скопје. (Необјавен магистерски труд: Фонд на Филолошки факултет)
18. Јорданов, Р. (2005) *Именските термини – синтагми во француската и македонската медицинска терминологија*, Скопје. (Необјавена докторска дисертација: Фонд на Филолошки факултет)
19. Јосифовска, Зора. (1989) *Француски јазик*. Скопје: Универзитет „Свети Кирил и Методиј“.
20. Карговска-Клисаровска, А. & Колемишевска, С. (2000) *Nomina anatomica: латинско-македонско-француски анатомски речник*. Скопје: Просветно дело.

21. Колемишевска, С. (1996) *Француски јазик за медицинари и фармацевти*. Скопје: Универзитет „Свети Кирил и Методиј“.
22. Кузмановска, А. (2019) *Мал речник на називи на растенија*. Скопје: Универзитет „Свети Кирил и Методиј“.
23. Марјановиќ, Ѓ. (1989) „Право и политички науки, Кривично право“, во Билтен на Одборот за македонска научна и стручна терминологија, Скопје: МАНУ.
24. Хаџи-Василев, М. (1998) „Право и политички науки, Семејно право“ во Билтен на Одборот за македонска научна и стручна терминологија, Скопје: МАНУ.
25. Миладиновска, Пејчиновска, Ј. & Димоска, Е. и др. (2007) *Прирачник за номотехнички правила*. Скопје: Влада на Република Македонија.
26. Монеv, Јь. (1984) *Француски јазик за економисти I и II (Le français pour économistes I et II)*. Скопје: Економски факултет.
27. Нешкоски, Б. (2016) *Терминологија од областа на градежништвото*. Скопје: МАНУ.
28. Павловски, Ј. (редактор) (2006) *МИ-АНОВА енциклопедија општа и македонска*. Скопје: МИ-АН.
29. Ристовски, Б. (уредник) (2009) *Македонска енциклопедија*. Скопје: МАНУ.
30. Рузие, Д. (2006) *Меѓународно јавно право*, Скопје: Конгресен сервисен центар.
31. Русе М. & Русе, О. (2006) *Управно право I*, Скопје: Промедија
32. Станинска-Поповска, С. (1978) *Le Français destiné aux étudiants des facultés d'électrotechnique*, Скопје: Универзитет „Свети Кирил и Методиј“.
33. Стефанија, Д. (прир) (1985) *Македонски лечебник од 19 век*. Скопје: Македонска книга.
34. Шапкарев, К. (1982) *По народната медицина и нејината номенклатура во Македонија*, Штип: Друштво за наука и уметност.
35. Ширилова, В. (2001) *Голем лексикон на странски зборови и изрази*. Скопје: Топер.

Сајтографија:

1. [lista_na_knigi.pdf\(pdf \(mon.gov.mk\)\)](#)
2. [Prosvetno Delo](#)
3. [Топер.mk. Енциклопедии](#)
4. [Официјален дигитален толковен речник | Македонски.гов.мк \(makedonski.gov.mk\)](#)
5. [Encyclopaedia Macedonica, 2009 \(kroraina.com\)](#)
6. [IDIVIDI](#)
7. [a - абонент | Дигитален речник на македонскиот јазик \(drmj.eu\)](#)
8. [Off.net.mk речник](#)

